

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Ing. Viery Horčicové a soudců Mgr. Jana Kašpara a Mgr. Kamila Tojnera v právní věci žalobce: **W. B.**, bytem A. d. E. 9, K., N., zast. Mgr. Ladislavem Proškem, advokátem, se sídlem Haštalská 27, Praha 1, proti žalovanému: **Ministerstvo kultury**, se sídlem Maltézské nám. 1, Praha 1, v řízení o žalobě a) proti rozhodnutí Ministerstva kultury ze dne 30. 12. 2008 čj. 11254-II/2007, b) proti rozhodnutí ministra kultury ze dne 22. 11. 2013 čj. MK 54105/2013 OLP

t a k t o :

- I. Žaloba proti rozhodnutí Ministerstva kultury ze dne 30. 12. 2008 čj. 11254-II/2007 se odmítá.**
- II. Rozhodnutí ministra kultury ze dne 22. 11. 2013 čj. 54105/2013 OLP a rozhodnutí Ministerstva kultury ze dne 12. 3. 2013 čj. MK 13568/2013 OPP se zrušují a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.**
- III. Žalovaný je povinen zaplatit žalobci náhradu nákladů řízení ve výši 11.228 Kč, a to do třiceti dnů od právní moci tohoto rozsudku, k rukám Mgr. Ladislava Proška, advokáta.**

Odůvodnění

Žalobce se podanou žalobu domáhá přezkoumání rozhodnutí Ministerstva kultury ze dne 30. 12. 2008 čj. 11254 - II/2007, jímž byly prohlášeny za kulturní památku obraz od Jana Verkoljeho „Autoportrét umělce se ženou“ a obraz od Antonína Balestry „Odpočinek na cestě do Egypta“ (dále jen obrazy). Dále se žalobce domáhá přezkoumání rozhodnutí ministra kultury ze dne 22. 11. 2013 čj. MK 54105/2013 OLP, jímž byl zamítnut rozklad žalobce proti rozhodnutí Ministerstva kultury ze dne 12. 3. 2013 čj. MK13568/2013 OPP, kterým byl zamítnut návrh žalobce na zrušení prohlášení předmětných obrazů za kulturní památku.

Žalobce v žalobě uvádí, že obrazy mu byly vydány jako osobě oprávněné podle ust. § 3 zákona č. 212/2000 Sb., o zmírnění některých majetkových krivd způsobených holocaustem, a to na základě rozsudku, jímž bylo uloženo Národní galerii v Praze (dále jen

Národní galerie) žalobci uvedené obrazy vydat. Obrazy byly žalobci fakticky vydány dne 13. 10. 2010.

V průběhu soudního řízení byly oba obrazy prohlášeny za kulturní památku citovaným rozhodnutím Ministerstva kultury ze dne 30. 12. 2008. Žalobce považuje prohlášení obrazů za kulturní památku za nezákonné a jako takové za nezákonný zásah do jeho vlastnického práva. Proto podal žádost podle ust. § 8 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o státní památkové péči) o zrušení prohlášení obrazů za kulturní památku.

Žalobce uvádí, že oba obrazy byly vlastnictvím žalobcova otce, který vlastnictví k obrazům pozbyl v době nesvobody a v důsledku vynuceného darování za takzvané vývozní povolení. Obrazy byly od dubna roku 1939 do 13. 10. 2010 v neoprávněné držbě českého státu a jeho předchůdců. Po celou tuto dobu neměl žádný z obrazů statut kulturní památky. Prohlášení obrazu za kulturní památku v době, kdy probíhá soudní řízení o vydání věci nelze vykládat jinak než jako snahu českého státu zkomplikovat vlastníkovu nakládání s nimi, a to zcela zjevně bez jakéhokoliv ohledu na skutečný význam obrazu pro kulturní dědictví lidu. Taková snaha státních orgánů je v rozporu s vůlí zákonodárce vyjádřenou mimo jiné právě v zákoně č. 212/2000 Sb. Podle názoru žalobce nebyly v době vydání napadeného rozhodnutí a ani nadále zákonné důvody pro vydání rozhodnutí o prohlášení uvedených obrazů za kulturní památku.

Rozhodnutí Ministerstva kultury ze dne 30. 12. 2008 bylo vydáno na návrh Národní galerie. Žalobce se domnívá, že skutečný důvod podání návrhu není žádný ze zákonných důvodů uvedených v ust. § 2 zákona o státní památkové péči, ale protiprávní snaha aktivně zabránit alespoň částečné nápravě majetkové křivdy způsobené otcí žalobce. To je zřejmé mimo jiné z toho, že Národní galerie držela předmětné obrazy po dobu delší než 70 let a po celou tuto dobu ponechala obrazy bez statutu kulturní památky. Tato skutečnost logicky odůvodňuje podezření, že zájmem Národní galerie bylo zabránit nápravě majetkové křivdy. Podezření dále odůvodňuje skutečnost, že Národní galerie odmítla splnit svou zákonnou povinnost podle zákona č. 212/2000 Sb. a v soudním řízení uváděla nepravdivé údaje. Je důvodné předpokládat, že pokud by předmětné obrazy skutečně vykazovaly zákonné znaky kulturních památek, Národní galerie by jako řádný a pečlivý hospodář s majetkem státu splnila svou zákonnou povinnost a navrhla by jejich prohlášení za kulturní památky již dříve.

Z odůvodnění rozhodnutí o návrhu žalobce na zrušení prohlášení obrazu za kulturní památku vyplývá fakt, že žalovaný pečlivě dbal na zdůvodnění všech svých procesních kroků odkazy na platné právo, avšak nedokázal překonat nevstřícný formalistický postup, který ve svém důsledku prodlužuje působení důsledků majetkové křivdy způsobené v době nesvobody, v průběhu holocaustu.

Při rozhodování nebylo přihlíženo k opakované námitce, že ve věci dochází ke konfliktu zájmů nesouměřitelných, a sice zájmu demokratického právního státu napravit alespoň vybrané majetkové křivdy způsobené v době nesvobody a tvrzeného veřejného zájmu na omezení vlastníka obrazů jejich prohlášením za kulturní památku.

Podle názoru žalobce měly být aplikovány základní ústavněprávní principy demokratického právního státu. Ministerstvo tak mělo přihlídnout k tomu, že navrácení předmětných obrazů do vlastnictví žalobce bylo snahou o naplnění účelu restitučního právního předpisu, tedy zákona č. 212/2000 Sb. Ministerstvo mělo dbát, aby jeho rozhodnutí bylo spravedlivé a aby svým formalistickým postupem nezpůsobilo další křivdu. Podle názoru žalobce tak měla být zohledněna skutečnost, že předmětné obrazy se dostaly do držení českého státu v důsledku horlivého naplňování norimberských zákonů úředníky druhé republiky. Obrazy by se nedostaly do moci českého státu a nebyly by prohlášeny kulturní

památkou, kdyby žalobcově rodině nehrozila smrt z rukou arizátorů, kteří neváhali využít odchodu rodiny žalobce k získání obrazu.

Žalobce se tak domnívá, že řízení před správními orgány trpělo vadou spočívající v předpojaté neochotě zabývat se žádostí komplexně a při jejím hodnocení přihlídnout ke všem významným skutečnostem a okolnostem, v důsledku čehož žalovaný postupoval formalisticky. Žalobce se domnívá, že nebyl a není ve věci dán žádný ze zákonných důvodů uvedených v ust. § 2 zákona o státní památkové péči pro jejich památkovou ochranu.

Žalovaný ve vyjádření k podané žalobě uvedl, že předmětem tohoto správního řízení bylo výhradně posouzení toho, zda věc splňuje podmínky pro zrušení prohlášení kulturní památkou podle § 8 zákona o státní památkové péči. Zdůraznil, že jak již bylo uvedeno v napadeném rozhodnutí, kulturní památku lze v zahraničí vystavovat, do zahraničí zapůjčit nebo do zahraničí vyvézt pro jiné účely jen s předchozím souhlasem Ministerstva kultury. Kulturní památku lze přitom do zahraničí vyvézt i trvale. Žalovaný je tak přesvědčen, že nelze paušálně vyloučit možnost trvalého vývozu kulturních památek z území České republiky, takové posouzení bude však možno provést až v případě, pokud o vydání povolení k trvalému vývozu bude požádáno. Žalovaný se tak domnívá, že nelze zrušit prohlášení věci za kulturní památku jen kvůli tomu, že vlastník tuto věc zamýšlí vyvézt do zahraničí, neboť platí, že do zahraničí lze vyvézt i věc, která je kulturní památkou.

Žalovaný dále namítá, že ve vztahu k rozhodnutí Ministerstva kultury ze dne 30. 12. 2008 je žaloba podána opožděně. Rozhodnutí žalobci nebylo doručováno, neboť bylo vydáno v době, kdy obrazy byly vlastnictvím České republiky a až rozsudkem, který nabyl právní moci dne 30. 7. 2010, oba obrazy přešly z vlastnictví České republiky do vlastnictví žalobce. Rozhodnutí Ministerstva kultury ze dne 30. 12. 2008 proto bylo doručeno dne 7. 1. 2009 jedinému účastníkovi tohoto řízení, tj. Národní galerii, a proto rozhodnutí nabylo právní moci dne 23. 1. 2009. Žaloba je tak podána po uplynutí dvouměsíční lhůty pro podání žaloby.

Žalobce na toto vyjádření žalovaného reagoval stručnou replikou, ve které uvedl, že povolení vývozu není odstraněním zásadních omezení žalobce v dispozici s jeho restituovanými majetkem. Poukazuje na to, že postup žalovaného je v rozporu s Tereziňskou deklarací, kterou žalovaný ve svém rozhodnutí cituje.

Ze správního spisu byly zjištěny následující pro rozhodnutí soudu podstatné skutečnosti:

Dne 30. 12. 2008 vydalo Ministerstvo kultury rozhodnutí č.j. 11254 - II/2007, kterým byly předmětné obrazy podle § 2 zákona o státní památkové péči prohlášeny za kulturní památku. Uvedené rozhodnutí bylo doručeno Národní galerii jako jedinému účastníku tohoto řízení, a to dne 7. 1. 2009. Rozklad proti tomuto rozhodnutí podán nebyl.

Dne 15. 12. 2011 byla Ministerstvu kultury doručena žádost žalobce o zrušení prohlášení obrazů za kulturní památku. V žádosti žalobce uvedl, že obrazy byly v období nesvobody, konkrétně v dubnu 1939, odňaty jejich původnímu vlastníkovi, tedy otci žalobce, v důsledku převodu vlastnického práva vynuceným darováním, které bylo prohlášeno za neplatné dekretem prezidenta republiky č. 5/1945 Sb. a zákonem č. 128/1946 Sb. S obrazy hospodařila Národní galerie, které bylo pravomocným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 uloženo, aby obrazy byly žalobci vydány.

Svoji žádost o zrušení prohlášení obrazů za kulturní památku odůvodnil žalobce následujícími důvody:

Obrazy byly prohlášeny za kulturní památku. Skutečným důvodem pro podání návrhu na prohlášení obrazu za kulturní památku však nebyl žádný z důvodů uvedených v § 2 zákona o státní památkové péči, ale protiprávní snaha Národní galerie aktivně zabránit částečné nápravě majetkové křivdy způsobené otci žalobce. V tomto ohledu žalobce argumentuje obdobně jako později v žalobě. Poukázal dále na to, že samostatným důvodem pro zrušení rozhodnutí je skutečnost, že rozhodnutí maří účel sledovaný zákonem č. 212/2000 Sb., neboť k prohlášení obrazu za kulturní památku byl žadatel nedůvodně podstatným způsobem omezen ve výkonu svého vlastnického práva k obrazům. Těžko lze považovat vydání obrazů za nápravu majetkové křivdy, když vlastník obrazů není oprávněn s obrazy disponovat, mimo jiné nemůže obrazy svobodně vyvézt do státu, ve kterém žije a ve kterém má své trvalé bydliště. Postupem Ministerstva kultury se dostaly do konfliktu dva nesouměřitelné zájmy, a to zájem českého státu napravit alespoň vybranou majetkovou křivdou a nedoložený a ve skutečnosti neexistující zájem na ochraně tvrzených kulturních památek. Dalším mimořádně závažným důvodem pro zrušení rozhodnutí je konečně pochybení Ministerstva kultury, které vedlo řízení o prohlášení obrazů za kulturní památky podle neplatného právního předpisu, tedy podle zákona č. 71/1967 Sb., který však byl zrušen ke dni 31. 12. 2005 a od 1. 1. 2006 byl nahrazen zákonem č. 500/2004 Sb.

Ve vyjádření Magistrátu hlavního města Prahy, odboru památkové péče, ze dne 30. 3. 2012 č.j. S-MHMP 89845/2012, které si Ministerstvo kultury vyžádalo, tento orgán uvedl, že výtvarná hodnota obrazů dosahuje úrovně kulturní památky a není důvod rušit jejich prohlášení za kulturní památku.

Ve vyjádření Národního památkového ústavu k podanému návrhu se uvádí, že první z obrazů je kvalitní ukázkou reprezentativního rodinného portrétu holandské školy pozdního 17. století, autorsky připisován Janu Verkoljemu, druhý obraz je vysoce kvalitním příkladem ve své době velmi ceněného veronského malíře Antonia Balestry, současně též italské malby 1. třetiny 18. století vůbec. V otázce zrušení památkové hodnoty obou obrazů regionální komise Národního památkového ústavu většinou svých hlasů konstatovala, že památková hodnota, jak ji definuje § 2 zákona o státní památkové péči, u obou zmíněných obrazů zůstala od data prohlášení nezměněná. Současně však upozornila, že je neetické, aby se problémy historické majetkové křivdy, spáchané v letech nesvobody 1938 až 1945, kam případ obrazové sbírky žalobce evidentně spadá, řešil pouze v rámci památkového zákona. Otázka totiž nespočívá v trvání památkové hodnoty obrazu, ale v rovině etické - nápravě majetkových křivd z období totality. V tomto případě se nemá zneužívat památkový zákon, stát má naopak jasně deklarovat, zda a jak napravovat tyto křivdy, tedy jinou legislativní formou, než památkovým zákonem, případně jasnou definicí výjimek. Komise nicméně nedoporučila zrušení prohlášení za kulturní památku, a to šesti hlasy z 10 hlasujících, přičemž 4 členové komise se zdrželi hlasování.

Rozhodnutím ze dne 12. 3. 2013 č.j. MK 13658/2013 OPP bylo rozhodnuto tak, že žádosti žalobce o zrušení prohlášení obrazů za kulturní památku se nevyhovuje. V odůvodnění tohoto rozhodnutí ministerstvo uvedlo, že ke zmírnění majetkové křivdy v souladu se zákonem č. 212/2000 Sb. došlo předáním obou děl do vlastnictví žalobce. Předání obou obrazů nijak nemění jejich prokázanou památkovou hodnotu. Nelze souhlasit s tím, že vlastník obrazu není oprávněn s nimi disponovat, neboť jeho vlastnické právo je pouze omezeno ve veřejném zájmu na ochraně kulturního dědictví. Konkrétně to znamená, že je povinen o věc náležitě pečovat, chránit ji před poškozením či zcizením. V případě jejího prodeje pak movitou věc přednostně nabídnout státu ke koupi. Omezením je také žalobcem zmiňovaná nemožnost trvale vyvézt kulturní památku do zahraničí.

Ministerstvo dále zkoumalo, zda řízení o prohlášení obrazů za kulturní památku proběhlo řádně. K tomu uvedlo, že žalobce se mylí, když uvádí, že řízení probíhalo podle zákona č. 71/1967 Sb. Řízení bylo vedeno dle zákona o státní památkové péči a podle zákona č. 500/2004 Sb., čehož důkazem je správné uvedení těchto právních předpisů v rozhodnutí ze dne 30. 12. 2008, a to jak ve výrokové části, tak i v odůvodnění a v závěrečném poučení. Dalším důkazem je samotný průběh řízení, a to již v oznámení o zahájení řízení, kde byl zákon č. 500/2004 Sb. správně uveden. Nesprávné uvedení zákona č. 71/1967 Sb. v šestém odstavci odůvodnění tohoto rozhodnutí je zjevnou chybou vzniklou při přepisu.

Není důvodná námitka žalobce, že ministerstvo se pouze ztotožnilo s tvrzením Národní galerie. Ministerstvo si opatřilo v souladu s § 3 odst. 1 zákona o státní památkové péči také stanovisko Magistrátu hlavního města Prahy, který rovněž doporučil oba obrazy prohlásit za kulturní památku. Kromě toho je Národní galerie v oboru uměleckého malířství znaleckou organizací evidovanou Ministerstvem spravedlnosti a její odborné stanovisko je tedy podloženo hlubokou znalostí oboru.

Pokud jde o motiv podání návrhu, žalovaný poukazuje na to, že Národní galerie spravuje malířské a sochařské sbírky děl s vysokou uměleckou hodnotou. Tato díla jsou pod ochranou zákona č. 122/2000 Sb., který nařizuje zajistit náležitou ochranu sbírkových předmětů před poškozením a odcizením i náležitou odbornou pomoc, upravuje i dočasný vývoz sbírkových předmětů do zahraničí. Režim tohoto zákona je tedy dostatečný pro ochranu kulturního dědictví, které sbírkové předměty představují, a tedy i pro malířská a sochařská díla ze sbírek Národní galerie. Zdvojování ochrany těchto uměleckých děl jejich prohlášením za kulturní památky by tedy bylo nadbytečné. Právě toto dostatečné zajištění náležité ochrany - a nikoliv jejich nedostatečná památková hodnota - bylo důvodem, že v minulých sedmdesáti letech oba obrazy, jak ostatně téměř všechny umělecké předměty ze sbírek Národní galerie, nebyly navrženy k prohlášení za kulturní památku. Kromě toho ministerstvo poukázalo na rozsudek Nejvyššího správního soudu sp.zn. 6 A 106/2002, podle kterého předmětem řízení o prohlášení věci za kulturní památku je zkoumání zákonného důvodu pro prohlášení věci za kulturní památku, nikoliv zkoumání motivů navrhovatele. Dále ministerstvo poukázalo na zákon č. 71/1994 Sb., podle něhož vlastníci děl, která nejsou sbírkovými předměty ve smyslu zákona č. 122/2000 Sb. ani kulturními památkami, je povinen předložit osvědčení k trvalému vývozu.

K námitce žadatele, který z faktu, že 4 z 10 členů poradní komise Národního památkového ústavu se zdrželi hlasování při projednání věci, vyvozuje, že skutečná uměleckohistorická hodnota obrazů a potřeba jejich ochrany prohlášením za kulturní památky je sporná, ministerstvo uvedlo, že námitka je nepodložená. Jak vyplývá v textu stanoviska, příslušní členové komise se zdrželi hlasování nikoliv z důvodu pochyb o uměleckohistorické hodnotě obou obrazů, nýbrž proto, že se zamýšleli nad smyslem zákona o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem a v důsledku toho využili svého práva zdržet se hlasování.

Žalobce podal proti tomuto rozhodnutí rozklad, ve kterém argumentoval obdobně jako v podané žalobě.

O rozkladu bylo rozhodnuto žalobou napadeným rozhodnutím ministra kultury ze dne 22. 11. 2013 č.j. MK 54105/2013 OLP tak, že rozklad byl zamítnut a rozhodnutí Ministerstva kultury ze dne 12. 3. 2013 bylo potvrzeno.

Ministr kultury po rekapitulaci průběhu správního řízení uvedl, že ve smyslu § 8 zákona o státní památkové péči nebyl prokázán mimořádně závažný důvod pro zrušení prohlášení předmětných obrazů za kulturní památku, neboť doposud vykazují znaky kulturní památky ve smyslu § 2 odst. 1 písm. a) zákona o státní památkové péči. Tyto památkové

hodnoty spočívají v tom, že oba obrazy jsou vysoce hodnotnými doklady uměleckých děl evropského malířství. Prohlášení předmětných obrazů za kulturní památku bylo důvodné a oprávněně nebylo zrušeno.

Ministr kultury v rozhodnutí dále uvedl, že podle ust. § 20 zákona o státní památkové péči lze kulturní památku vyvézt do zahraničí jen s předchozím souhlasem Ministerstva kultury. Toto ustanovení ani prováděcí předpis k zákonu o státní památkové péči neuvádí jakékoliv časové limity povolení k vývozu kulturní památky a lze ji tedy do zahraničí vyvézt i trvale. V tomto ohledu nelze opomenout souvislost se zákonem č. 212/2000 Sb. K tomu poukazuje na judikaturu Ústavního soudu, ze které vyplývá, že smyslem restitučního zákonodárství je odčinit majetkové křivdy, přičemž specifikem restitucí židovského majetku je skutečnost, že je třeba na ně nahlížet z historických souvislostí a s ohledem na mezinárodní aspekty. Lze citovat například text Tereziínské deklarace, stvrzené dne 30. 6. 2009 zástupci 43 zemí. Ministr proto dospívá k závěru, že nelze paušálně vyloučit možnost trvalého vývozu kulturních památek z území České republiky a je nutno brát zřetel na odlišnosti jednotlivých případů. Takové posouzení však bude možno učinit až v případě, kdy o vydání povolení k trvalému vývozu bude požádáno.

Městský soud v Praze žalobou napadené rozhodnutí, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo, přezkoumal v rozsahu uplatněných žalobních bodů, kterými je vázán, a vycházel přitom ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu. O věci přitom rozhodl bez jednání, neboť s tím oba účastníci řízení souhlasili, resp. nevyslovili ve stanovené lhůtě nesouhlas.

Městský soud v Praze se nejprve zabýval tím, zda jsou splněny všechny procesní podmínky k tomu, aby mohl meritorně přezkoumat obě žalobcem napadená rozhodnutí. Ve vztahu k prvnímu z nich přitom dospěl k závěru, že žalobu je nutno odmítnout, neboť byla podána opožděně.

Podle § 72 odst. 1 s. ř. s. *žalobu lze podat do dvou měsíců poté, kdy rozhodnutí bylo žalobci oznámeno doručením písemného vyhotovení nebo jiným zákonem stanoveným způsobem, nestanoví-li zvláštní zákon lhůtu jinou.*

Rozhodnutí Ministerstva kultury ze dne 30. 12. 2008 bylo vydáno v době, kdy vlastníkem předmětných obrazů nebyl žalobce, ale Národní galerie. Pouze ta tak byla v postavení účastníka řízení o prohlášení věci za kulturní památku, a proto bylo pouze jí rozhodnutí doručeno. Protože proti rozhodnutí rozklad nepodala, nabylo toto rozhodnutí právní moci. V tomto případě byla Národní galerie v pozici právního předchůdce žalobce a žalobci nemohla začít běžet nová lhůta pro podání opravných prostředků poté, co mu byly předmětné obrazy předány.

I kdyby soud připustil, že rozhodnutí o prohlášení obrazů za kulturní památku mělo být žalobci doručeno a že měl být účastníkem řízení s ohledem na probíhající restituční spor vedený u soudu (srov. náleznost Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2002 sp. zn. IV. ÚS 512/01), nevedlo by to k příznivějšímu výsledku pro žalobce.

Soud přitom vyšel ze závěrů obsažených v rozsudku rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 2. 2009 čj. 2 As 25/2007-118. Ačkoli se tento rozsudek vztahuje ke správním řízením vedeným podle zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení, jsou závěry v něm uvedené aplikovatelné i na projednávaný případ, kdy bylo řízení vedeno již podle zákona č. 500/2004 Sb. Tento zákon navíc obsahuje v některých případech i ustanovení výslovně zakotvující některá pravidla, která Nejvyšší správní soud ve vztahu k dříve platné právní úpravě dovodil výkladem (např. ust. § 84 odst. 2 správního řádu, podle něhož se

neoznámení rozhodnutí nemůže dovolávat ten, kdo se s ním prokazatelně seznámil). V citovaném rozsudku NSS zejména uvedl, že je-li účastník řízení, jehož práva, právem chráněné zájmy či povinnosti byly rozhodnutím dotčeny, opomenut při oznámení rozhodnutí, nastane fikce oznámení rozhodnutí k okamžiku, k němuž je bezpečně a bez rozumných pochyb zjištěno, že opomenutý účastník seznal úplný obsah rozhodnutí co do jeho identifikačních znaků i věcného obsahu, zásadně tedy rovnocenně tomu, jako by mu bylo rozhodnutí řádně oznámeno. Nastala-li fikce oznámení rozhodnutí teprve poté, co podle mínění správního orgánu již rozhodnutí nabylo právní moci, počínají opomenutému účastníku teprve touto fikcí běžet lhůty pro podání řádných či mimořádných opravných prostředků.

V daném případě pak Městský soud v Praze učinil závěr, že nejpozději dne 12. 12. 2011, kdy je datována žádost žalobce o zrušení prohlášení věci za kulturní památku, musel být obsah rozhodnutí o prohlášení obrazů za kulturní památku žalobci znám, když v této žádosti identifikoval rozhodnutí jednacím číslem a datem jeho vydání. Tomu ostatně nasvědčuje také skutečnost, že žalobce k žalobě připojil kopii tohoto rozhodnutí. Soud proto musí konstatovat, že nejpozději dne 12. 12. 2011 započala žalobci běžet dvouměsíční lhůta k podání žaloby, která tak skončila dne 12. 2. 2012 (resp. v pondělí dne 13. 2. 2012). Byla-li žaloba podána u soudu až dne 24. 1. 2014, stalo se tak opožděně, a to bez ohledu na to, zda mělo být rozhodnutí žalobci doručeno již v roce 2009 anebo nikoli, a soudu proto nezbylo než ji podle § 46 odst. 1 písm. b) soudního řádu odmítnout.

Pokud jde o druhé z žalobou napadených rozhodnutí, bylo doručeno do datové schránky právního zástupce žalobce dne 27. 11. 2013 a žaloba tak byla podána ve vztahu k němu v zákonné dvouměsíční lhůtě, tedy včas. Protože soud neshledal absenci ani žádné z dalších podmínek řízení, přikročil k věcnému přezkumu tohoto rozhodnutí.

Městský soud v Praze věc posoudil takto:

Podle § 8 odst. 1 zákona o státní památkové péči pokud nejde o národní kulturní památku, může ministerstvo kultury z mimořádně závažných důvodů prohlášení věci nebo stavby za kulturní památku zrušit na žádost vlastníka kulturní památky nebo organizace, která na zrušení prohlášení věci za kulturní památku (dále jen „zrušení prohlášení“) prokáže právní zájem, nebo z vlastního podnětu.

Zrušení prohlášení věci za kulturní památku není zvláštním opravným prostředkem, původní rozhodnutí o prohlášení se jím neruší, ale pozbývá právních účinků, předmětná věc tak přestává být kulturní památkou.

Zákon blíže nespecifikuje, a to ani demonstrativně, jaké mimořádně závažné důvody mohou být důvodem zrušení prohlášení věci za kulturní památku. Lze rozlišit tři základní kategorie těchto mimořádně závažných důvodů. Důvodová zpráva k zákonu uvádí, že havarijní stav není tímto mimořádně závažným důvodem. Naproti tomu např. u celodřevěné stavby bez podezdívky či základů, která je kulturní památkou, ale jejíž materiál je do té míry degradován, že jej není možné zachovat jako konstrukční části stavby, protože již ze stavebnětechnických důvodů nejsou způsobilé plnit svou funkci a žádné originální prvky by nebylo možné ponechat zachovány in situ, by zřejmě byly dány důvody ke zrušení prohlášení.

Druhou kategorií mimořádně závažných důvodů ke zrušení prohlášení nemovitých kulturních památek je jiný zájem, který by převažoval nad zájmem na zachování kulturní památky. Zpravidla bývá tímto způsobem argumentováno v souvislosti s budováním nejvýznamnějších dopravních staveb, důsledným postupem v rámci územního plánování (část třetí stavebního zákona) by však měly být takové případy eliminovány. V minulosti byl jako

veřejný zájem takto akcentován zájem na těžbě nerostných surovin, v úvahu by případně mohl ve výjimečně závažných případech přicházet např. zájem na obraně státu.

Třetí kategorie se odvíjí od stavu vědeckého poznání. Příkladem může být nové zjištění, že movité umělecké dílo, které je kulturní památkou, je novodobým falzem. V tomto případě půjde o nápravu pochybení, které vzniklo při prohlášení kulturní památky v minulosti, přičemž cesta mimořádných opravných prostředků obvykle v takovém případě nebude přicházet v úvahu pro velký časový odstup.

Je třeba konstatovat, že správní orgány v daném případě pojalý řízení o zrušení prohlášení obrazů za kulturní památku právě jako jakýsi mimořádný opravný prostředek ve vztahu k rozhodnutí, jímž byly obrazy za kulturní památku prohlášeny. Nutno dodat, že k této úvaze byly dílem svedeny i žalobcem, neboť některé jeho argumenty směřovaly právě k vadám řízení o prohlášení věcí za kulturní památku. V tomto ohledu lze odkázat na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 7. 2008, čj. 3 As 26/2008-72, podle něhož *rozhodnutí o zápisu kulturní památky do státního seznamu kulturních památek podle § 7 odst. 3 zákona č. 22/1958 Sb., o kulturních památkách, a § 1 odst. 3 vyhlášky č. 116/1959 Ú. l., o evidenci kulturních památek, nelze úspěšně zpochybňovat v rámci řízení o zrušení prohlášení věci za kulturní památku podle § 8 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči; toto rozhodnutí bylo možno přezkoumat jen na základě opravných prostředků proti němu podaných.*

Soud musí dále konstatovat, že sdílí přesvědčení žalovaného o tom, že předmětné obrazy splňovaly (a i nadále splňují) předpoklady stanovené v § 2 odst. 1 písm. a) zákona o státní památkové péči. Podle tohoto ustanovení *za kulturní památky podle tohoto zákona prohlašuje ministerstvo kultury nemovité a movité věci, popřípadě jejich soubory, které jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projevy tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické.*

Jak v řízení o prohlášení obrazů za kulturní památku, tak i v řízení o návrhu na zrušení prohlášení obrazů za kulturní památku, byla uvedena řada argumentů pro uměleckou a historickou hodnotu obou obrazů. Věcné výhrady vůči těmto odborným závěrům žalobce ve skutečnosti nepřináší, poukazuje pouze na údajnou účelovost podaného návrhu a na fakt, že obrazy byly prohlášeny za kulturní památku až poté, co byly v držení českého a československého státu po několik desítek let.

Pokud jde o motivaci k podání návrhu, Městský soud v Praze odkazuje ve shodě s žalovaným na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2004, čj. 6 A 106/2002-81, kde se uvádí: *Námitka spočívající v tom, že důvod podání návrhu na prohlášení domu za kulturní památku (§ 2 odst. 1 zákona ČNR č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči) byl ryze účelový, protože tak mělo být zabráněno jeho demolici, není právně významná; brojí totiž proti vnitřním motivům iniciátorů tohoto správního řízení (které není řízením návrhovým). Soudní přezkum se však týká toliko průběhu a výsledku řízení. Navíc není v rozporu s účelem zákona o státní památkové péči, kterým je mj. ochrana kulturních památek, pokud byl návrh na prohlášení domu za kulturní památku podán jako jeden z prostředků k jeho ochraně. Námitka vztahující se k účelovosti podaného návrhu na prohlášení věci za kulturní památku je tedy nedůvodná.*

Soud pak nesdílí ani přesvědčení žalobce o tom, že absenci kulturní a historické hodnoty obou obrazů dokládá fakt, že obrazy byly v držení Národní galerie po mnoho desítek let bez statutu kulturní památky. Tento žalobcův závěr již přesvědčivě vyvrátil žalovaný v prvoinstančním rozhodnutí, když poukázal na to, že po dobu držení obrazů Národní galerií

byla jejich ochrana zajištěna zákonem č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů (a před jeho účinností zákonem č. 54/1959 Sb. o muzeích a galeriích). Protože režim těchto zákonů dostatečně zajišťoval ochranu obou obrazů, nebylo důvodu podávat návrh na prohlášení obrazů za kulturní památky a jejich ochranu tak zbytečně „zdvojovat“. Ani vůči těmto závěrům žalobce nevznáší žádné protiargumenty.

Soud přesto shledal, že správní orgány existenci mimořádně závažných důvodů pro zrušení prohlášení věci za kulturní památku tvrzených žalobcem nevyvrátily.

Jak již bylo shora uvedeno, zákon ani příkladmo nevymezuje důvody, pro něž může být prohlášení za kulturní památku zrušeno. Tyto důvody přitom nemusejí spočívat přímo v kulturní či jiné hodnotě příslušné věci jako takové, mohou spočívat i ve skutečnostech spadajících zcela mimo okruh státní památkové péče, viz výše citované příklady budování dopravních staveb, těžby nerostných surovin či obrany státu. Soud proto nevidí důvod, proč by mimořádně závažné důvody pro zrušení prohlášení věci za kulturní památku nemohl představovat i zájem státu na realizaci plnohodnotného odškodnění obětí holocaustu, když jde o zájem, k jehož ochraně se stát výslovně přihlásil zákonem č. 212/2000 Sb.

Městský soud v Praze považuje za vhodné na tomto místě ocitovat následující pasáž z tzv. Terezínské deklarace, podepsané dne 30. 6. 2009 zástupci 46 zemí, včetně České republiky:

Berouce v úvahu význam restitucí obecního a osobního nemovitého majetku, který patřil obětem holocaustu (šoa) a dalším obětem nacistické perzekuce, zúčastněné státy důrazně vyzývají k tomu, aby bylo vyvinuto veškeré úsilí k nápravě důsledků protiprávního zabavení majetku, jako například konfiskací, nuceného prodeje a prodeje majetku pod nátlakem, které byly součástí perzekuce těchto nevinných lidí a skupin, z nichž převážná většina zemřela bez dědice.

Uznávající pokrok, kterého bylo v některých státech dosaženo v oblasti výzkumu, identifikace a restitucí kulturních statků ze strany vládních a nevládních institucí od Washingtonské konference k osudu majetku obětí holocaustu konané v roce 1998 a schválení zásad Washingtonské konference k problematice uměleckých děl zkonfiskovaných nacisty, zúčastněné státy potvrzují naléhavou potřebu posílit a podporovat toto úsilí, aby byla zajištěna spravedlivá a poctivá řešení v otázce kulturních statků včetně judaik, jež byly uloupeny nebo přemístěny v průběhu holocaustu (šoa) nebo v jeho důsledku.

Městský soud v Praze si je pochopitelně vědom toho, že text uvedené deklarace není formálně vzato právním předpisem a není aplikovatelný ani jako mezinárodní smlouva. To však podle názoru zdejšího soudu nebrání tomu, aby text této deklarace nemohl být vzat v potaz při výkladu pojmu „mimořádně závažných důvodů“ pro zrušení prohlášení věci za kulturní památku.

V projednávané věci je pak zřejmé, že žalobce trvale žije v zahraničí. Účelu restituce jakožto nápravy majetkové křivdy není dle názoru soudu v tomto případě dosaženo jen formálním vydáním obrazů do vlastnictví žalobce, ale bude jí dosaženo teprve tehdy, pokud se bude moci dostat do skutečné faktické dispozice žalobce, tedy zjednodušeně řečeno, bude-li si je moci „pověsit doma na stěnu“. Stranou pozornosti by neměla zůstat ani otázka, zda původní sbírka obrazů žalobcova otce je i v současné době alespoň z větší části stále pohromadě, pak by opětovné začlenění předmětných dvou obrazů do sbírky mohlo být i v zájmu ochrany kulturního dědictví lidstva v globálním měřítku a v širším smyslu tak sledovat i zájem chráněný zákonem o státní památkové péči.

Soud tedy dospívá k závěru, že stát, pokud skutečně míní vážně svoji snahu odčinit majetkové křivdy způsobené holocaustem, měl by se snažit odstranit veškeré, a to i jen administrativní, překážky bránící tomu, aby mohly být předmětné obrazy žalobcem trvale vyvezeny do zahraničí. Fakt, že obrazy se momentálně nacházejí na území České republiky, je důsledek jednání státních orgánů, které nebylo v souladu s obecnými principy demokratického právního státu, a zájmy tohoto státu by tak neměly být na překážku vývozu obrazů z území České republiky. I pro stát by totiž měla jako pro kohokoli jiného platit stará římskoprávní zásada *Nemo auditur propriam turpitudinem allegans* (česky: nikdo nemůže těžít z vlastní nepoctivosti), nyní výslovně vyjádřené i v § 6 odst. 2 občanského zákoníku.

Zdejší soud si je vědom toho, že sám statut kulturní památky nepředstavuje absolutní překážku pro trvalý vývoz obou obrazů do zahraničí, jak správně upozornil ministr v odůvodnění žalobou napadeného rozhodnutí. Je si rovněž vědom toho, že ani zrušení prohlášení obou obrazů za kulturní památku nepovede automaticky k možnosti trvalého vývozu obou obrazů do zahraničí. V takovém případě bude muset žalobce požádat o vydání osvědčení podle zákona č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty. Přesto však lze zrušení statutu kulturní památky u obou obrazů vnímat jako částečné odstranění administrativních překážek pro dosažení účelu sledovaného zákonem č. 212/2000 Sb.

Jak vyplývá ze shora citovaného stanoviska Národního památkového ústavu podaného v rámci řízení o zrušení prohlášení obrazů za kulturní památku, souvislosti tohoto řízení se záměrem státu odškodnit alespoň některé majetkové křivdy způsobené holocaustem si byli vědomi i někteří členové odborné komise tohoto orgánu, byť jejich postoj se projevil ve výsledku „pouze“ tím, že se hlasování o návrhu k této věci zdrželi. Rozhodnutí soudu v této věci by tak nemělo být pro žalovaného zcela překvapivé.

Správní orgány v řízení o prohlášení věci za kulturní památky zkoumaly pouze uměleckou a historickou hodnotu obou obrazů. Fakt, že obrazy se do vlastnictví českého státu dostaly jen v důsledku křivdy způsobené holocaustem, bez níž by se nyní téměř jistě vůbec na území České republiky nenacházely, přitom a priori odmítly považovat jako potenciální důvod, který by mohl vést ke zrušení prohlášení věci za kulturní památku. Takový přístup k věci však není souladný s právními předpisy, jak bylo shora vyloženo. Proto soud shledal, že žaloba byla podána důvodně.

Soud závěrem poznamenává, že o věci rozhodl podle § 56 odst. 1 s. ř. s. přednostně, neboť k takovému postupu shledal závažné důvody, které v tomto případě spočívají ve vysokém věku žalobce.

Vzhledem ke shora uvedenému soud žalobě vyhověl a napadené rozhodnutí podle § 78 odst. 1 s. ř. s. zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení (§ 78 odst. 4 s. ř. s.). Právním názorem, který soud vyslovil v tomto rozsudku, je v dalším řízení správní orgán vázán (§ 78 odst. 5 s. ř. s.).

Žalobce měl se svojí žalobou úspěch a náleží mu proto náhrada důvodně vynaložených a prokázaných nákladů řízení podle ustanovení § 60 odst. 1 s. ř. s. Tyto náklady spočívají v nákladech souvisejících se zastoupením advokátem podle vyhlášky č. 177/1996 Sb. ve znění pozdějších předpisů za 2 úkony právní služby po 3.100 Kč (za převzetí věci a sepsí žaloby), a 3 režijní paušály po 300 Kč. Celkem tedy činí náklady na právní zastoupení 6.800 Kč. K tomu se připočítává daň z přidané hodnoty ve výši 21 %, jíž je žalobcův advokát plátcem, ve výši 1.428 Kč. Další náklady představuje zaplacený soudní poplatek ve výši 3.000 Kč. Proto soud přiznal žalobci právo na náhradu nákladů řízení ve výši 11.228 Kč.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

V Praze dne 12. června 2014

JUDr. Ing. Viera Horčicová
předsedkyně senátu